

գրեթէ վեց մասնաչափ եղած պիտի ըլլայ . պոչը հաստ ու երկայն է . կռնը կի ողնայարին ամէն մէկ կտորը գրեթէ երկերկու թիղ հաստութիւն ունին . կողերուն ոսկորներն ալ անոնց պէս կարգէ դուրս ձև ու կազմուածք ունենալով, ուրիշ ամէն կենդանեաց ոսկորներէն ալ տարբեր կ'երևնան , ու անտարակոյս կենդանւոյն լողալու կ'օգնեն եղեր , որովհետև անոնց վարի կողմերը թիակի ձևով լայն են :

Եւ ցուցանեալուր կենդանւոյն կը մախքը անցած տարի մարտ ամսուն մէջ գտեր է Մլպէրթ Վոխ անունով գերմանացի բնագէտը հիւսիսային Մերիկա՝ Սիացեալ նահանգաց երկիրը՝ Ալապամա գաւառին մէջ պղծտիկ դաշտի մը վրայ Սինթապուք ըստած գետին քովը : Գտած ատենը օձին պառկուածքը կէս կլոր է եղեր , գլուխն ալ կրային հողի մը մէջ խրած , բայց բոլոր ոսկորները ամբողջ պահուած : Ենունը դրեր է Սքամոլէս Նարլանէան՝ , ի պատիւ Փիլադելփիա քաղքին Նարլան կամ Նարլէն վարժապետին :

ԲՆԱԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

Բաժանիկ Լուօդ :

Դըժոխք անգամ անգէտք էին
Անիծապարտ վառօգին ,
Զոյր բոց խառնէ Արէս զուժգին
Ընդ երկաթոյն ճապագին :

ԼԸՊՐԷՕՆ

ԳԻՏԵՐԻ ԿԱՆ ՈՐ ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ Ե ԳԱՐՄԱՆՔ ԿՐԵՐԵՆ ՄԱՐԴՈՒՍ ԻՐԵՆՑ ՄԵԾԱՄԵԾ ՕԳՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ . ԳԻՒՄԵՐ ԱՆ ԿԱՆ ՈՐ ՕԳՈՒՄՆԻՆ ՔԻՋ ՈՒ ՎԵՆԱՆԻՆ շատ կարծուելով գարմանք ու սոսկումն կը պատճառեն , քան թէ հասարակաց ուրախութիւն : Ասոնցմէ մէկն ալ աս տարի հնարուածն է , այսինքն բամպակէ վառօգին գիւտը : Զուլցերի երկրին Պազլիէա քաղաքը Շէօնպայն 2 ա. նունով երևելի բնաւոյժ մը կայ որ աս տեսակ նոր վառօգը հնարեր է . բայց շինելուն գաղանկը գեո-

գուրս չէ հանած : Եւ այն ատենները Պէօթկէր 1 ա. նունով գերմանացին ալ Ֆրանքֆորթ քաղաքին մէջ շիներ է բամպակէ վառօգը բոլորովին նման Շէօնպայնի հնարածին : Օթթոյ անունով ուրիշ գերմանացի մըն ալ Պրունսվիք քաղաքը ոչ միայն կրցեր է շինել նոյն բամպակէ վառօգը , հապանակ շինելու կերպը հրատարակեր է , որ աս է . հասարակ բամպակին աղէկն ու մաքուրը առնելու է , կ'ըսէ , ու կէս վայրկենի չափ ընկղմելու է ամենաբարկ բորակային թթուի մէջ . ետքը շատ անգամ լուալու է բամպակը ջրով , այնպէս որ ամենին վրան թթուին մասը չմնայ . ետքը չորցընելու է , կ'ըլլայ բամպակէ վառօգ : Բայց ուրիշները կ'ըսեն թէ աս կերպը նոր գիւտ մը չէ , հապա 1838ին Պրաքոնէ քաղաքացւոյն հնարածն է , որ ուրիշ ա. նունով բնաւոյժներ ալ փորձեր ու ստուգեր են : Ուստի Շէօնպայն ու Պէօթկէր գէմէլեր են իրեն ու ցըցուցեր են թէ Օթթոյին շինածը իրենց շինածին նման չէ , անոր կատարելութիւններն ալ չունի :

Գերմանական դաշնակցութեան ատեններ հարկը հազար Ֆրորին խոստացեր է ան երկու քաջ բնագէտներուն՝ թէ որ լաւ մը քննուի իրենց հնարած վառօգն ու ըսածնուն պէս հասարակ վառօգէն շատ աւելի կատարելութիւններ ունենայ :

Բամպակէ վառօգը խիստ գիւրավառ ըլլալէն զատ՝ աս մասնաւոր յատկութիւններն ալ ունի որ աս , Ամենին հրազնուց մէջ գիրտ կամ աղտ չըգեր : Եւ Շուտ մը կը բռնկի ու միակերպ : Դրեթէ ամենին ծուխ չհաներ . աս կատարելութիւնը խիստ հարկաւոր բան է , մասնաւոր պատեւազմի ատեն : Դրովհետև ուրիշ կերպով չբռնկիր՝ բայց եթէ կայ՝ ձգելով վրան , և կամ սաստիկ ուժով մը վրան զարնելով , ուստի տեղէ տեղ անիլը վտանգաւոր բան չէ . առանց բոց հանելու այրելուն համար ալ կրակի այսինքն հրկիզութեան պատճառ չըլլար : Եւ , թէպէտ հասարակ վառօգէն աւելի տեղ կը բռնէ , բայց ծանրութեան կողմանէ անկէ շատ թեթեւ է : Դրովհետեւ ետքը թէ որ չորցընես , առջինին պէս գիւրավառ կ'ըլլայ . իսկ քիչ մը խոնաւ եղած ատենը ուժը աւելի ալ կ'ըլլայ :

Աս նոր վառօգը գրոտունց հասարակ բամպակէն գրեթէ ամենին տարբերութիւն չունի . գործածելու համար ալ կտոր մը անկէ կ'առնեն՝ հասարակ վառօգի պէս հրացանին մէջը կը հրեն , վերան ալ կապարէ գնտակ լեցընելէն ետքը՝ թղթէ խից մը կը կոխեն , ու հրահանքը զարնելով կը պարպեն հրացանը : Փորձեր են որ միայն 13 ցորենի ծանրութեան բամպակէ վառօգով արքածանակ մը լեցուցեր են ու նետեր են . գնտակը 75 քայլ հեռու տեղ վեց հատ հաստ տախտակ ծակեր անցեր է : Հետզհետէ անգագար փորձերով աւելի հաստատուելու վրայ են աս սոսկալի գիւտին կատարելութիւնը . բայց ինչպէս որ առաջ ըսինք , հիմակուրէն սկսան Եւրոպայի օրագիրները աս բամպակէ վառօգին պատճառած մեծամեծ վնասներն ալ պատմել , որ մենք զանց կ'ընենք հոս յիշելը :

1 Hydrorchos Harlani.

2 Schönbein.

1 Böttger.